

5. Дерев'янюк М. І. Суд як гарант прав і свобод особи під час застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. *Вісник кримінального судочинства*. № 1. 2016. С. 19-25.

Оверковська Т. К.,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічно-правових дисциплін
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського*

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЛІСІВ ЯК СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ НА БЕЗПЕЧНЕ ДЛЯ ЖИТТЯ І ЗДОРОВ'Я ДОВКІЛЛЯ

Процеси, пов'язані із забрудненням довкілля через техногенне навантаження, нераціональне використання природно-ресурсного потенціалу, недостатній рівень адаптаційних можливостей галузей економіки, підвищили пріоритетність збереження довкілля та забезпечення екологічної безпеки як гарантій реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля, що закріплено ст. 50 Конституції України.

Пріоритетність збереження навколишнього природного середовища потребують вжиття термінових заходів, спрямованих на досягнення екологічно-збалансованого природокористування, а отже – й лісокористування, зокрема.

Ліси за своїм призначенням та місцезорозташуванням виконують переважно водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі, рекреаційні, естетичні, виховні, інші функції та є джерелом для задоволення потреб суспільства в лісових ресурсах (ч. 2 ст. 1 Лісового кодексу України). При цьому, згідно ст. 6 Лісового кодексу України [1] до лісових ресурсів належать також корисні властивості лісів, які полягають у здатності лісів зменшувати негативні наслідки природних явищ, захищати ґрунти від ерозії, запобігати забрудненню навколишнього природного середовища та очищати його, сприяти регулюванню стоку води, оздоровленню населення та його естетичному вихованню тощо. Тобто, як видається, діяльність з охорони, збереження, відтворення та раціонального використання лісів не

втрачає своєї актуальності в системі механізму забезпечення прав людини на безпечне навколишнє природне середовище.

Також на сучасному етапі розвитку суспільних відносин надзвичайна роль лісів і лісових ресурсів простежується для підтримання екологічної, економічної та соціальної стабільності держави, особливо в умовах зміни клімату.

Глобальна зміна клімату – це одна з найгостріших екологічних проблем, що стоїть перед людством та впливає на всі сфери життя людини (насамперед на сферу охорони здоров'я, соціальну сферу, міграцію, економіку, інфраструктуру). Згідно з прогнозами провідних міжнародних наукових центрів з дослідження клімату протягом наступного століття температура підвищиться на 2-5 °С. Такі темпи глобального потепління можуть спричинити серйозні кліматичні зміни, внаслідок чого різні екосистеми опиняться під загрозою зникнення [2].

З метою забезпечення ефективного управління лісами на основі забезпечення сталого ведення лісового господарства, збереження біорізноманіття в лісах, адаптованого до кліматичних змін лісового господарства, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. схвалена Державна стратегія управління лісами України до 2035 року [2]. Зокрема, основними стратегічними цілями управління лісами є: 1) ефективне управління лісами; 2) забезпечення екологічної стійкості лісів; 3) забезпечення вагомого внеску лісів в розвиток економіки; 4) розвиток системи рекреації; 5) розвиток науки та освіти в лісовій галузі.

Саме тому постає питання подальшого здійснення заходів щодо забезпечення раціонального використання, охорони та відтворення лісів, а також перегляд підходів до ведення лісового господарства з метою забезпечення стійкості лісів до зміни клімату.

Згідно чинного законодавства України організація охорони і захисту лісів передбачає здійснення комплексу заходів. При цьому, аналіз положень ст.ст. 83-86 Лісового кодексу України дозволяє виокремити певні групи заходів, спрямованих на забезпечення збереження лісів та поліпшення їх стійкості, а саме: 1) заходи щодо підвищення продуктивності лісів; 2) заходи щодо поліпшення

якісного складу лісів, їх оздоровлення, посилення захисних властивостей лісів; 3) заходи щодо збереження біорізноманіття в лісах на генетичному, видовому, популяційному та екосистемному рівнях; 4) заходи, спрямовані на збереження лісів від пожеж; 5) заходи щодо недопущення та попередження незаконних рубок; б) заходи щодо попередження пошкодження та іншого негативного впливу на ліси, а також захисту лісів від шкідників та хвороб.

Коло осіб, на яких покладається обов'язковість виконання зазначених заходів, досить широке. Зокрема, це власники лісів, лісокористувачі (постійні та тимчасові); підприємства, установи, організації та громадяни, діяльність яких впливає на стан і відтворення лісів; органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування тощо.

Варто звернути увагу, що реалізації зазначених заходів не повинна погіршувати екологічну рівновагу, становити загрозу для здоров'я людини, регламентуватися правовими нормами та не суперечити чинному законодавству. Так, наприклад, постановою Кабінету Міністрів України від 1 березня 2007 року № 303 були затверджені Правила відтворення лісів [3], які регулюють відносини, спрямовані на створення високопродуктивних та з високими захисними властивостями деревостанів шляхом розроблення і проведення комплексу лісівничих та агротехнічних заходів. Згідно п. 7 відтворення лісів має здійснюватися з урахуванням екологічних, соціально-економічних та природно-кліматичних умов регіону. Тобто, поєднання екологічних, соціальних та економічних параметрів лісокористування дає підстави стверджувати про запровадження принципу сталого природокористування та його нормативного закріплення.

В юридичній літературі зміст (сутність) відтворення природних ресурсів розглядається «як юридично визначена діяльність природокористувачів та власників природних ресурсів, спеціально уповноважених органів шляхом виконання робіт, спрямованих на поновлення кількісного стану або чисельності природних ресурсів та об'єктів відповідно до їх видів та якості» [4, с. 115].

Гострота проблем, які склалися у сфері охорони та захисту лісів, й нагальна потреба у їх вирішенні та відповідно до ст. 38 Лісового кодексу України зумовили затвердження постановою Кабінету Міністрів України від 20 травня 2022 року № 612 Порядку організації охорони і захисту лісів [5]. Зазначений Порядок визначає механізм здійснення комплексу заходів, спрямованих на збереження лісів від пожеж, пошкодження, незаконних рубок, ослаблення та іншого шкідливого впливу. Здійснення комплексу охоронних заходів щодо лісокористування, на наш погляд, слід вважати гарантією забезпечення прав людини і громадянина на безпечне для життя та здоров'я довкілля. Саме на цій підставі суттєво підвищується значення лісового господарства, а також діяльності з охорони, відтворення, збереження лісів у суспільному житті.

Отже, з метою забезпечення конституційного права кожного громадянина України на чисте та безпечне довкілля правові аспекти збереження лісів мають бути спрямовані на наступне:

1) впровадження екосистемного підходу до всіх напрямків соціально-економічного розвитку держави, забезпечення балансу між екологічними, економічними та соціальними функціями ведення лісового господарства, тобто запровадження принципу сталого лісокористування;

2) збереження природних лісів, а також збереження біорізноманіття в лісах, адаптованого до зміни клімату;

3) збільшення площі лісів, підвищення продуктивності лісів та їх стійкості до кліматичних змін;

4) забезпечення участі громадськості в прийнятті управлінських рішень у сфері раціонального використання, охорони та відтворення лісів, а також популяризація просвітницької діяльності з метою підвищення екологічної свідомості в суспільстві щодо збереження та захисту лісів;

5) формування, збереження та невиснажливе використання екологічної мережі, збільшення територій природно-заповідного фонду;

6) удосконалення професійної підготовки фахівців у галузі лісового господарства, а також контролю за веденням лісового господарства;

7) удосконалення нормативно-правової бази щодо здійснення головного та іншого лісокористування з урахуванням використання природозберігаючих технологій лісозаготівлі, а також врахування рекомендацій наукових установ екологічного спрямування при прийнятті управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Лісовий кодекс України : Закон України від 8 лютого 2006 р. № 3404-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 21. Ст. 170.
2. Про схвалення Державної стратегії управління лісами України до 2035 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1777-р. *Офіційний вісник України*. 2022. № 4. Ст. 256.
3. Правила відтворення лісів : постанова Кабінету Міністрів України від 1 березня 2007 р. № 303. *Офіційний вісник України*. 2007. № 16. Ст. 589.
4. Оверковська Т.К. Правові засади відтворення природних ресурсів. *Право і суспільство*. 2022. № 1. С. 112-118.
5. Про затвердження Порядку організації охорони і захисту лісів : постанова Кабінету Міністрів України від 20 травня 2022 р. № 612. *Офіційний вісник України*. 2022. № 45. Ст. 2452.

Оверковський К. В.,
доктор філософії в галузі права,
адвокат

ЩОДО ПРАВОВОЇ ФОРМИ ВВЕДЕННЯ ПРАВ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ В ГОСПОДАРСЬКИЙ ОБОРОТ

Складовою частиною інноваційної економіки є залучення прав промислової власності в економічний оборот. Таке залучення досягається введенням прав промислової власності в господарський оборот, який є юридичною категорією економічного обороту. Введення прав промислової власності до господарського обороту має відбуватися за допомогою відповідних правових форм. Для правової